

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.010.03.2021

Małgorzata Bąk
Dyrektor
Domu dla Dzieci „Dobrawa”
ul. Nizinna 30/1
35-303 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/089 – Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom dla Dzieci „Dobrawa” w Rzeszowie (dalej DD Dobrawa).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Bąk, dyrektor, od dnia 3 sierpnia 2020 r. do dnia 12 sierpnia 2021 r. (dalej Dyrektor). Poprzednio dyrektorem jednostki, od dnia 3 lutego 2014 r. do dnia 2 sierpnia 2020 r., była Urszula Polanowska.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domach dziecka z obowiązującymi przepisami prawa. 2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domach dziecka. 3. Działania w domach dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia kontroli), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, które miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Magdalena Grabowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/68/2021 z dnia 24 maja 2021 r. (akta kontroli str.1-2, 65-67)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Organizacja procesu udzielania pomocy w DD Dobrawa przebiegała zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Placówka zlokalizowana była w wyodrębnionym lokalu, dla którego prowadzono księgę wieczystą. Warunki lokalowe były zgodne z § 18 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej³ (dalej w sprawie pieczy instytucjonalnej). Wychowankowie swobodnie korzystali z dostępnego wyposażenia oraz kuchni, łazienek oraz pomieszczeń wspólnych. Lokal zapewniał dobre warunki do nauki, wypoczynku i spędzania czasu wolnego.

W placówce znajdowały się dzieci, które nie osiągnęły 10 roku życia, jednak wynikało to z faktu przebywania ich wraz ze starszym rodzeństwem. Wszyscy pracownicy DD Dobrawa posiadali wykształcenie i kwalifikacje odpowiednie do rodzaju wykonywanej pracy. Pracownicy korzystali wyłącznie z bezpłatnych warsztatów i szkoleń on-line oraz wsparcia placówek terapeutycznych, ze względu na brak środków finansowych na szkolenia.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza w sposób rzetelny i prawidłowy opracowywała dokumenty dot. wychowanków takie jak: ewidencja, karty udziału w zajęciach specjalistycznych, karty pobytu dziecka.

W placówce sporządzano plany pomocy dziecku równoległe z opracowaniem diagnoz, co było niezgodne z postanowieniami § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej, które przewidują sporządzanie planów pomocy dziecku po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej dziecka. W diagnozach nie zamieszczano wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia, o których mowa w § 14 ust. 4 pkt 5, ze względu na zbyt młody wiek wychowanków.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia niesporządzanie dla każdego dziecka arkuszy badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych przez specjalistów zatrudnionych Centrum Administracyjnym do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rzeszowie (dalej Centrum). Obowiązek taki określony został w przepisie § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka (dalej Zespół) prawidłowo dokonywał oceny sytuacji dziecka. W okresie stanu epidemicznego Covid-19 termin realizacji tego działania został przesunięty o dwa miesiące.

Liczba dzieci pozostających pod opieką wychowawców odpowiadała zarówno ich potrzebom, jak również rodzajowi prowadzonych zajęć i nie przekraczała ustawowego limitu. Zajęcia specjalistyczne prowadzone przez pedagoga, psychologa i logopedę, miały charakter pracy zindywidualizowanej, zapewniającej dostęp do tej formy pomocy wszystkim wychowankom.

W ocenie NIK, zarówno proces usamodzielnienia wychowanka realizowany w jednostce jak również działania ukierunkowane na powrót dzieci do rodzin biologicznych przebiegały w DD Dobrawa zgodnie z obowiązującymi przepisami.

DD Dobrawa realizował szereg działań reintegracyjnych polegających na pracy z rodzicami wychowanków, mających na celu pomoc w uporządkowaniu ich życia i stworzenie warunków do powrotu dzieci do domu rodzinnego. W sytuacji braku

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. Nr 292, poz. 1720.

możliwości powrotu dziecka do rodziców biologicznych kierowano wnioski do właściwych organów o skierowanie do rodziny zastępczej lub adopcji.

W DD Dobrawa podejmowano działania adekwatne do zagrożeń spowodowanych sytuacją epidemiczną. Wprowadzono procedury określające sposób postępowania i funkcjonowania, zmianowy system pracy, stosowano zalecenia, wytyczne i wskazówki otrzymane od innych podmiotów. Dzieci zostały wyposażone w sprzęt niezbędny do uczestnictwa w zajęciach on-line oraz środki ochrony osobistej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domach dziecka z obowiązującymi przepisami prawa

1.1

Opis stanu faktycznego

Decyzją z 16 stycznia 2014 r. Wojewoda Podkarpacki⁵ zezwolił Gminie Miasto Rzeszów, na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej DD Dobrawa typu socjalizacyjnego, z ilością miejsc 14. Zgodnie z § 5 ust. 7 Statutu DD Dobrawa, typ jednostki został określony w Regulaminie Organizacyjnym. Przepis §1 ust. 2 Regulaminu Organizacyjnego określał jednostkę, jako typu socjalizacyjnego. Stosownie do § 12 ust. 2 Regulaminu, placówka mogła sprawować opiekę również nad dziećmi legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności, wymagającymi stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.

W okresie objętym kontrolą w placówce przebywało siedmioro dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności⁶, z czego jedno przebywało w placówce specjalistycznej z internatem poza DD Dobrawa. Dyrektor wyjaśniła, iż *Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka nie widział zasadności zmiany ich środowiska wychowawczego na placówkę specjalistyczno-terapeutyczną*. Dyrektor podała ponadto, iż ze względu na dużą wadę wzroku, jeden wychowanek wymagał, zgodnie z orzeczeniem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, specjalnego kształcenia. Kontynuował on naukę w Zespole Szkół i Placówek pn. Centrum dla Niewidomych i Słabowidzących w Krakowie. Inny wychowanek, z uwagi na zaburzenia zachowania i emocji (...) kontynuował naukę w Regionalnym Ośrodku Rehabilitacyjno – Edukacyjnym w Rzeszowie, gdzie był dowożony. Pozostałe dzieci miały zapewnione zajęcia kompensacyjno – wyrównawcze w siedzibie DD Dobrawa. Placówka zapewniała przyjmowanie dzieci przez całą dobę w oparciu o *Procedurę przyjęcia nowego wychowanka* z 2 stycznia 2019 r.

(akta kontroli str. 3-62, 143)

1.2.

Kontrolowana jednostka, (zgodnie z decyzją Wojewody, o której mowa w podobszarze 1.1) funkcjonowała w obecnym kształcie od 2014 r. DD Dobrawa mieścił się w wyodrębnionym lokalu stanowiącym odrębną nieruchomość, dla

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ S-I.9423.3.4.2013.BB

⁶ Orzeczenia o niepełnosprawności dotyczyły najczęściej upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim, FAZ, oraz w jednym przypadku zaćmy wrodzonej

którego została utworzona księga wieczysta⁷, wraz ze stosownym udziałem w nieruchomości gruntowej, przy ul. Nizinnej budynek 30 lokal 1. DD Dobrawa sprawował trwały zarząd w stosunku do wydzielonego lokalu od 2015 r.⁸

Od lutego 2020 r. trwały zarząd nad wszystkimi lokalami w budynku przy ul. Nizinnej 30 sprawowało Centrum.⁹ Zmiana ta nie została jednak uwidoczniiona w księdze wieczystej. Wskazany był w niej jedynie właściciel, tj. Gmina Miasto Rzeszów (szerszy opis w sekcji nieprawidłowości).

Na jednej nieruchomości gruntowej i w jednym budynku, poza placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, tj. Mieszko, Bolesław, Dobrawa, nie funkcjonowały inne podmioty zapewniające całodobową opiekę, wymienione w przepisie art. 106 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (dalej ustawa o pieczy zastępczej)¹⁰.

Wojewoda wydał zezwolenia w trybie art. 106 ust. 3 i ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku i na jednej nieruchomości więcej niż jednej placówki. Na ich podstawie w budynku nr 30 zlokalizowane były ponadto: Dom dla Dzieci Mieszko¹¹ lokal 2A oraz Dom dla Dzieci Bolesław¹² lokal 2B. Dla lokali tych utworzone były odrębne księgi wieczyste.

(akta kontroli str.76-108)

1.3.

Żaden z pokoi mieszkalnych nie był większy niż pięcioosobowy. Pokoje były wyposażone w meble pozwalające na przechowywanie rzeczy osobistych. Wychowankowie korzystali swobodnie z wyposażenia zamieszkiwanych przez siebie pokoi. We wszystkich pomieszczeniach zainstalowane było oświetlenie elektryczne. W DD Dobrawa znajdowały się łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych oraz osobne toalety, co umożliwiało korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny. Stwierdzono ponadto, iż funkcjonująca kuchnia zapewniała miejsce do przygotowywania posiłków, przechowywania i obróbki żywności. Wspólna przestrzeń mieszkalna wyposażona była w zabawki, meble wypoczynkowe oraz sprzęt RTV. Każdy wychowanek miał również zorganizowane miejsce do nauki. DD Dobrawa spełniał warunki określone w § 18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Pomimo funkcjonowania w jednym budynku trzech placówek opiekuńczo- wychowawczych, każda z nich miała odrębną klatkę schodową, odrębną kuchnię, toalety, łazienki, pokoje oraz pomieszczenia wspólne (świetlice).

(akta kontroli str.1126-1170)

1.4.

Przepis § 5 ust. 7 Statutu DD Dobrawa obliguje Dyrektora Centrum do określenia w Regulaminie Organizacyjnym typu placówki oraz szczegółowego zakresu jej działania. Zgodnie z § 4 ust. 1 oraz 3, DD Dobrawa jest placówką całodobową, zapewniającą opiekę maksymalnie 14 wychowankom przez cały rok kalendarzowy i przez wszystkie dni tygodnia, co było zgodne z przepisem art. 95 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. W okresie objętym kontrolą, w placówce nie przebywało więcej niż 14 dzieci (w okresie 2019- 10 luty 2021 w placówce przebywało 13 dzieci).

⁷ nr RZ1Z/00202335/9

⁸ Decyzja Prezydenta Miasta Rzeszowa z 12 marca 2015 r. znak BGM-IV.452.9.2015

⁹ Decyzja Prezydenta Miasta Rzeszowa z 28 lutego 2020 r. znak BGM-IV.452.3.2019.GF.

¹⁰ Dz.U. z 2020r. poz. 821

¹¹ Decyzja Wojewody Podkarpackiego znak S.II-9036/8/07 z 27 grudnia 2007 r. zmieniona decyzjami: S-I.9423.3.3.2013.BB z 16 stycznia 2014 r., S-I.9423.2.9.2014.BB z 18 lutego 2015 r., oraz S-I.9423.1.8.2018.BB z 27 listopada 2018 r.

¹² Decyzja Wojewody Podkarpackiego z 27 listopada 2018 r. znak S-I.9423.1.9.2018.BB.

Od 11 lutego 2021 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych, w ewidencji DD Dobrawa znajdowało się 15 wychowanków, zaś faktycznie przebywało 14 z nich.

Dyrektor poinformowała, iż jeden z podopiecznych kontynuował naukę w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących w Krakowie, gdzie również mieszkał w internacie. Dyrektor podała iż, stan liczebny wychowanków DD Dobrawa ulegnie zmniejszeniu na koniec sierpnia 2021 r., gdyż jedna z pełnoletnich wychowanek została skierowana do DPS.

Dyrektor wyjaśniła, iż organizator pieczy zastępczej, zwrócił się w lutym 2021 r. z prośbą o przyjęcie dwóch małoletnich braci, z uwagi na brak miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Wskazała ponadto, iż wyraziła zgodę na przyjęcie dzieci mając na względzie ich dobro, trudną sytuację epidemiologiczną oraz przepis art. 15zzzzzz ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹³ (dalej specustawa) który wyłącza przepisy o wspieraniu rodziny dotyczące limitu liczby dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej w zakresie dotyczącym przeciwdziałania Covid-19.

NIK zauważa, że przepis art. 15zzzzzz specustawy ma zastosowanie w przypadku konieczności umieszczenia dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w sytuacji bezpośrednio związanej z występowaniem Covid-19. Dyrektor placówki może przyjąć kolejne dziecko, pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby dzieci w placówce, za zezwoleniem wojewody, o którym mowa w art. 95 ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor DD Dobrawa nie wystąpiła o zezwolenie do Wojewody Podkarpackiego. O fakcie przyjęcia dzieci ponad regulaminowy stan poinformowała Wojewodę Podkarpackiego oraz MOPS, kierując się wytycznymi otrzymanymi z Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego.

W wyniku oględzin przeprowadzonych 24 maja 2021 r. nie stwierdzono pogorszenia warunków pobytu innych wychowanków w związku ze zwiększeniem liczby dzieci w placówce.

(akta kontroli str.226, 1108-1112, 1171-1172, 1137-1140)

1.5.

Regulamin Organizacyjny w przepisie § 13 określał wiek wychowanków mogących przebywać w DD Dobrawa. Ogólnie przyjętą zasadą był wiek dziecka powyżej dziesiątego roku życia. Odstępstwem od tej zasady były szczególne przypadki takie jak stan zdrowia dziecka, kiedy dana sytuacja dotyczyła rodzeństwa lub też nieletniej matki.

(akta kontroli str.47-59)

W okresie objętym kontrolą w DD Dobrawa przebywało do dnia 31 grudnia 2019 r. dwoje dzieci poniżej siódmego roku życia, a od dnia 1 stycznia 2020 r. sześcioro poniżej 10. roku życia. Wszystkie dzieci zostały umieszczone w placówce razem ze starszym rodzeństwem.

(akta kontroli str.136-142, 284-301)

1.6.

W okresie objętym kontrolą w DD Dobrawa zatrudnionych było 7 pracowników. W 2019 r. zakończył pracę jeden starszy wychowawca, w 2020 r. - 2 pracowników

¹³ Dz.U. z 2020 r. poz.1842 ze zm.

(starsza opiekunka dziecięca oraz starszy wychowawca). Na miejsce tych pracowników zatrudniono trzy osoby na stanowiskach młodszych wychowawców w roku 2019, 2020 oraz 2021). Na dzień zakończenia czynności kontrolnych zatrudnionych było czterech starszych wychowawców, w tym jeden pełniący funkcję koordynatora, oraz trzech młodszych wychowawców.

Akta osobowe zatrudnionych pracowników zawierały dowody potwierdzające pozyskanie przez placówkę danych z *Rejestru Sprawców Przepisów na Tle Seksualnym*. W przypadku pracowników, którzy byli zatrudnieni przed wejściem w życie ustawy o pieczy zastępczej, dane te zostały uzupełnione, natomiast pracownicy zatrudnieni po wejściu w życie przepisu art. 98 ust. 3 ww. ustawy byli weryfikowani pod tym względem przed zatrudnieniem ich w placówce. Regulamin Pracy DD Dobrawa¹⁴ nakładał na pracowników obowiązek przedłożenia między innymi orzeczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do zatrudnienia na zajmowanym stanowisku, świadectwa i dyplomy ukończenia szkół, świadectwa pracy oraz inne dokumenty niezbędne do określenia uprawnień pracowniczych, dokumenty potwierdzające wymagane kwalifikacje zawodowe oraz inne dokumenty niezbędne do wykonywania pracy na danym stanowisku pracy, zaświadczenie o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego. Niekaralność za popełnianie umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych była warunkiem nawiązania stosunku pracy. Wszyscy pracownicy przedłożyli oświadczenia dot. wypełniania obowiązków alimentacyjnych (żaden z pracowników nie miał takiego obowiązku), braku pozbawienia władzy rodzicielskiej, jej zawieszenia i ograniczenia oraz zaświadczenie o braku skazania prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Akta osobowe zawierały ponadto zaświadczenie lekarskie o zdolności do wykonywania pracy.

Wszyscy zatrudnieni pracownicy legitymowali się wykształceniem określonym w art. 98 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 5 ustawy o wspieraniu rodziny. Kierownik jednostki kontrolowanej spełniał wymogi zawarte w art. 97 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Dyrektor legitymowała się wykształceniem pedagogicznym, przedłożyła oświadczenia dot. wypełniania obowiązków alimentacyjnych, braku pozbawienia władzy rodzicielskiej, jej zawieszenia i ograniczenia, zaświadczenie o braku skazania prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, posiadała wieloletnie (powyżej trzech lat pracy w MOPS) doświadczenie zawodowe w instytucji zajmującej się pracą z dziećmi i rodziną, była zdolna do kierowania placówką opiekuńczo-wychowawczą. W okresie objętym kontrolą jednostka nie współpracowała z wolontariuszami.

W latach 2019-2021 wszyscy pracownicy DD Dobrawa odbyli szkolenie na temat przemocy domowej oraz procedury Niebieskiej Karty, które odbyło się 29 stycznia 2021 r. Pracownicy korzystali ponadto ze szkoleń on – line oraz realizowanych na platformach e-learningowych dot.: radzenia sobie z trudnym dzieckiem; autyzmu, zespołu Aspergera oraz dzieci z nadpobudliwością psychoruchową; aspektów prawnych w zakresie rodziny i dziecka. Koordynator – starszy wychowawca, odbył szkolenia w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej; diagnozy rodziny chcącej przysposobić dziecko; metodyki, uprawnień i dokumentowania pracy z rodziną lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz tworzenia planu pomocy; metody dialogu motywującego z klientem oraz rodziną, doskonalenia umiejętności opiekuńczo-wychowawczych oraz interpersonalnych w pracy wychowawczej i wspomaganiu rozwoju dzieci w placówce wsparcia rodzinnego. Dyrektor wyjaśniła, iż pracownicy nie korzystali w latach 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli),

¹⁴ § 13 Regulaminu Pracy DD Dobrawa

z odpłatnych form szkoleń lub studiów podyplomowych ze względu na brak wystarczających środków finansowych.

W okresie objętym kontrolą, pracownicy nie uczestniczyli w szkoleniach i studiach podyplomowych podnoszących kwalifikacje w dziedzinie podejmowanych działań reintegracyjnych. Nie korzystali również z poradnictwa mającego na celu wzmocnienie ich oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Placówka korzystała z bieżącego wsparcia Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Rzeszowie oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego. Dyrektor wyjaśniła również, że w roku 2020 i pierwszej połowie 2021 r, praca była skoncentrowana na zajęciach z dziećmi oraz organizacji zdalnego nauczania.

Pracę z dziećmi, prowadzili również zatrudnieni w Centrum psycholog oraz pedagog. Posiadali oni wykształcenie określone w przepisach art. 98 ust. 1 pkt 2 oraz 3 ustawy o wspieraniu rodziny. Psycholog nie był wpisany na listę psychologów Regionalnej Izby Psychologów, gdyż instytucje takie nie zostały w Polsce powołane, stąd też spełnienie w pełni wymogu art. 98 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy w tym zakresie było niemożliwe. Psycholog i pedagog spełniali wymogi określone w przepisie art. 98 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str.17, 110-112, 270-271, 1108-1117)

1.7.

W okresie objętym kontrolą w DD Dobrawa przeprowadzona została jedna kontrola zrealizowana przez Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie oceny organizacji i realizacji zadań Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej typu socjalizacyjnego.

W wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące: braku możliwości stwierdzenia liczby wychowanków podczas zajęć specjalistycznych na podstawie gromadzonej dokumentacji, przypadków braku opatrzenia datą trzech planów pomocy dziecku (dokumenty te powstały w roku 2016). Ustalono również, iż w kilku przypadkach plan pracy pedagoga oraz psychologa nie pokrywał się z kartą udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga.

W wyniku weryfikacji dokumentów przez NIK stwierdzono, iż w kartach uczestnictwa dziecka w zajęciach grupowych wpisywane były godziny przeprowadzonych zajęć. Analizując te dokumenty oraz dzienniki prowadzonych zajęć można określić liczbę dzieci uczestniczących w zajęciach. Na tej podstawie stwierdzono, iż w zajęciach nie brało jednocześnie udziału więcej niż 6 dzieci.

Zarówno Prezydent Miasta Rzeszowa, jak również Wojewoda Podkarpacki nie odnotowali wpływu skarg na działalność DD Dobrawa w latach 2019-2021.

(akta kontroli str.152-177, 259-283, 330-337, 368-391, 432-436, 463-468, 504-508, 531-534, 579-583, 621-623, 676-704, 775-796)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W księdze wieczystej prowadzonej dla lokalu, w którym znajduje się DD Dobrawa nie dokonano wpisu trwałego zarządu dla Centrum, co naruszało art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece.¹⁵

Dyrektor wyjaśniła, iż podjęto działania celem złożenia niezbędnych dokumentów w VII Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Rzeszowie.

(akta kontroli str.1108-1112)

¹⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 2204

OCENA CZĄSTKOWA

Proces organizacji udzielania pomocy w DD Dobrawa przebiegał zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Placówka zlokalizowana była w wyodrębnionym lokalu, dla którego prowadzono księgę wieczystą. Warunki lokalowe były zgodne z § 18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej. W placówce przebywały dzieci, które nie osiągnęły 7 roku życia do dnia 31 grudnia 2019 r. oraz 10 roku życia, sytuacja ta była zgodna z obowiązującymi przepisami prawa, ze względu na umieszczenie ich w placówce wraz ze starszym rodzeństwem.

Wszyscy pracownicy DD Dobrawa posiadali wykształcenie odpowiednie do wykonywanej pracy. W celu podniesienia swoich kwalifikacji korzystali z bezpłatnych warsztatów i szkoleń on-line oraz ze wsparcia placówek terapeutycznych.

Nie dokonano wpisu trwałego zarządu w księdze wieczystej prowadzonej dla lokalu, w którym znajduje się DD Dobrawa, wynikającego z decyzji Prezydenta Miasta Rzeszowa z lutego 2020 r.

W związku z potrzebą przyjęcia dzieci ponad limit określony w ustawie, Dyrektor nie zastosowała trybu określonego w przepisie art. 95 ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej, polegającego na uzyskaniu zgody wojewody. Zastosowano tryb z art. 15zzzzj specustawy, mimo iż działania te nie były podejmowane w związku z przeciwdziałaniem COVID-19. W związku ze stałym pobytom jednego z wychowanków poza DD Dobrawa, faktyczna liczba wychowanków nie przekraczała limitu 14 określonego w ustawie o pieczy zastępczej.

OBSZAR

2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domach dziecka

2.1.

Opis stanu faktycznego

Dla każdego wychowanka domu dziecka była sporządzana diagnoza psychofizyczna. Na podstawie analizy próby 12 spraw¹⁶, ustalono, iż dokumenty te były rzetelne, tj. uwzględniały wszystkie informacje o sytuacji dzieci oraz były dostosowane do stwierdzonych potrzeb oraz wskazówek dotyczących dalszych działań opiekuńczo-wychowawczych. Sporządzono je niezwłocznie, tj. w terminie od siedmiu do czternastu dni od przyjęcia dziecka do placówki.

Wszystkie diagnozy były sporządzane przez pedagoga we współpracy z psychologiem, w oparciu o formularz obejmujący następujące dane: imię i nazwisko, data urodzenia, data przyjęcia do placówki, dane rodziców dziecka, dane dot. skierowania dziecka do placówki (sygnatura akt oraz wskazanie sądu rejonowego), sytuacja prawna i rodzinna dziecka (uwzględniająca przyczyny kryzysu w rodzinie oraz wpływu tego kryzysu na rozwój dziecka), stan zdrowia dziecka, mocne strony dziecka wraz z określeniem potrzeb (w zakresie opiekuńczym, rozwojowym, emocjonalnym oraz społecznym), relacje dziecka z jego najbliższym otoczeniem oraz osobami ważnymi dla dziecka, rozwój dziecka, wskazania do dalszej pracy psychologiczno-pedagogicznej z dzieckiem, pracy z rodziną dziecka, pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, przygotowania dziecka do usamodzielnienia¹⁷.

¹⁶ w okresie objętym kontrolą przyjętych zostało siedmiu dzieci, do analizy zostali dołączeni wychowankowie, których dokumentacja została wytworzona przed rokiem 2019, wśród nich, jedna diagnoza została wykonana po 19 dniach od przyjęcia.

¹⁷ dot. sytuacji, kiedy dziecko osiąga wiek odpowiedni do podjęcia działań ukierunkowanych na usamodzielnienie

W żadnym z badanych przypadków nie zawarto wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia, o których mowa w § 14 ust. 4 pkt 5, ze względu na zbyt młody wiek wychowanków. Wychowankowie w momencie sporządzania diagnozy mieli od 3 (najmłodsze dziecko) do 14 lat (najstarsze dziecko). Szerszy opis został zawarty w sekcji stwierdzonych nieprawidłowości.

W przypadku dzieci z uregulowaną sytuacją prawną oraz brakiem rokowań co do powrotu dziecka do rodziny biologicznej uwzględniano również wskazania do skierowania do organizatora pieczy zastępczej lub ośrodka adopcyjnego. Wskazań takich nie odnotowywano natomiast w sytuacji, gdy małoletni powyżej 13 r. życia nie wyrażał na to zgody (dotyczyło to wtedy również młodszego rodzeństwa) oraz gdy istniały przesłanki, iż dziecko wróci do rodziny. Zakres danych, termin sporządzenia oraz treści diagnoz są zgodne z § 14 ust. 1, 2, 3 i 4 pkt 1-4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

(akta kontroli str.302-304, 421-423, 452-454, 498-500, 523-526, 547-550, 573-577, 602-605, 615-619, 647-649, 757-759, 1173-1265)

2.2.

Plany Pomocy Dziecku (dalej Plany) były sporządzone przez wychowawców z uwzględnieniem wskazań zawartych w diagnozach psychofizycznych. Stosownie do § 23 regulaminu organizacyjnego, wychowawcy sporządzają plany przy współpracy ze specjalistami oraz asystentem rodziny. Przy sporządzaniu Planów nie uczestniczył asystent rodziny, ponieważ w żadnym z badanych przypadków rodzina nie chciała nawiązać faktycznej współpracy. W oparciu o dostępną dokumentację, w tym diagnozę psychofizyczną oraz osiem obszarów opisujących rozwój i potrzeby dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną, analizowany był jego stan, mocne strony, obszary wymagające pracy i opracowywane były zadania do zrealizowania oraz termin planowanej modyfikacji planu, co było zgodne z § 15 ust. 2-4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej. Każdy z analizowanych planów określał cele długoterminowe oraz krótkoterminowe, które były dostosowane do indywidualnej sytuacji dziecka. Zgodnie z wskazaniami w diagnozie, cele długoterminowe były podporządkowane powrotowi dziecka do rodziny i pracy z nią (zarówno z rodzicami jak i rodzeństwem), bądź w przypadku uregulowanej sytuacji prawnej dziecka – pracy z nim, ukierunkowanej na przyszły pobyt w rodzinie zastępczej (praca psychologa oraz pedagoga). Zadania określone w planie, podporządkowane były wyznaczonym działaniom niezbędnym do zrealizowania wyznaczonych celów krótko i długoterminowych. W zależności od potrzeb koncentrowały się one na pracy z dzieckiem w ww. ośmiu obszarach. Zadania najczęściej dotyczyły wyrównania zaniedbanych we wczesnym dzieciństwie kompetencji psychospołecznych.

W wielu przypadkach zadaniami wyznaczonymi do wykonania w pierwszej kolejności było wyrównanie niedoborów edukacyjnych w tym problemów z pisaniem, czytaniem czy też umiejętnością rozumienia ciągów logicznych czytanej treści. Plany, poza zadaniami podporządkowanymi celom, opisywały również zadania podstawowe mające na celu usamodzielnienie dzieci w dziedzinach zaniedbanych przez niewydolnych wychowawczo rodziców takich jak: wypracowanie podstawowych nawyków higienicznych, nauka odpowiedzialności, obowiązkowości i systematyczności w nauce. Plany uwzględniały ponadto wskazania Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka i w zależności od zmieniających się potrzeb dziecka podlegały stosownym modyfikacjom.

Spośród badanej próby 12 spraw, sześć planów zostało sporządzonych w okresie objętym kontrolą¹⁸. Były one datowane od 1 do 8 dni wcześniej w stosunku do daty sporządzenia diagnozy psychofizycznej, co jest niezgodne z § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia. Przepis ten wskazuje na obowiązek sporządzenia Planu niezwłocznie po sporządzeniu Diagnozy.

Placówka zapewniała środki spożywcze niezbędne do samodzielnego przygotowania przez dzieci śniadań i kolacji. Obiady były przygotowywane na miejscu przez kucharza zatrudnionego przez Centrum i były dostosowane do potrzeb rozwojowych dziecka. Żaden z wychowanków przebywających w DD Dobrawa w okresie objętym kontrolą nie miał zalecanej specjalistycznej diety. Nie były również przez wychowanków zgłaszane specjalne potrzeby żywieniowe wynikające z wyznawanej religii czy też tożsamości kulturowej. Wychowankowie DD Dobrawa, mieli możliwość korzystania z kuchni i przygotowywania posiłków bez ograniczeń, otrzymywali również przekąski.

Dzieci miały zapewnioną pomoc w nauce bieżącej, jak również w zakresie prowadzonych zajęć wyrównawczo - kompensacyjnych. Pedagog, psycholog oraz świadczący usługi logopeda prowadzili własne dzienniki zajęć w DD Dobrawa. Oprócz tego, każda pomoc specjalistyczna, zarówno świadczona w placówce jak również wymagająca obecności dziecka w poradni specjalistycznej, była odnotowywana w *Karcie udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych* (dalej Karta zajęć). Zapisy w Karcie zajęć uwzględniały datę, godzinę zajęć¹⁹, rodzaj zajęć oraz ich przebieg. Pielęgniarka zatrudniona w Centrum prowadziła karty badań i zaleceń lekarskich poszczególnych dzieci, w których wpisywano nazwy i dawki podawanych leków lub też produktów leczniczych, zaleconych przez lekarza rodzinnego lub lekarza specjalistę. Pielęgniarka była również odpowiedzialna za podejmowanie działań w wyniku następstwa okoliczności wymagających opieki medycznej.

Dla każdego dziecka prowadzona była karta odzieżowa. Odnotowywana była w niej odzież przekazana zarówno przez DD Dobrawa, jak również wręczona np. przez krewnych.

Wszyscy wychowankowie mieli zapewnione środki higieny osobistej, przybory oraz podręczniki szkolne. Placówka dysponowała również zabawkami, literaturą oraz grami dostosowanymi do wieku przebywających dzieci.

Wszystkie ww. świadczenia były ustalane odrębnie dla każdej z trzech placówek znajdujących się w budynku.

(akta kontroli str.302-807)

Elementem komunikacji pomiędzy wychowawcami przejmującymi dyżury w zakresie opieki nad dziećmi (w tym nocne) były zeszyty raportów „*Raporty Dobrawa*”. Odnotowywano w nich istotne informacje o zachowaniu dzieci w trakcie dyżuru nocnego i dziennego. Na ich podstawie ustalono, iż obchód pokoi w nocy prowadzony był o godz. 24, 2 oraz 4. Odnotowywano w nich ponadto fakt wykonywania przez wychowanków obowiązków, oraz trwania nałożonych ewentualnych dodatkowych obowiązków lub ograniczeń czasowych korzystania z różnego rodzaju rozrywek (np. korzystania z konsoli do gier, komputera) będących konsekwencją nieodpowiedniego zachowania. Ten sposób komunikacji między wychowawcami, przewidziany był w § 36 regulaminu organizacyjnego.

¹⁸ Plany pomocy dziecku sporządzone przed okresem objętym kontrolą były sporządzane w następujących terminach: dwa przed datą opracowania diagnozy, jeden w tym samym dniu, jeden 20 dni po opracowaniu diagnozy, w dwóch przypadkach dot. dokumentów opracowanych w sierpniu 2011 r. ich dokładna data ich sporządzenia była niemożliwa do ustalenia.

¹⁹ Czas zajęć został wprowadzony pod koniec 2018 r.

W okresie objętym kontrolą, żadne dziecko nie odwoływało się od nałożonych kar. Nie odnotowano również żadnych skarg na zachowania personelu zatrudnionego w placówce.

W latach 2019-2021 zajęcia dodatkowe, z których korzystali wychowankowie DD Dobrawa realizowane były w oparciu o:

- Plan pracy psychologa w ramach, którego w systemie tygodniowym każde dziecko tego wymagające było wpisane z imienia i nazwiska na określony realizowany typ terapii. Ponadto psycholog w ramach planu pracy miał przewidziane zadania związane z obserwacją przebiegu odwiedzin podopiecznych z rodzicami, rozmowami oraz psychoedukacją rodziców. Środy i piątki poświęcone były konsultacjom i poradnictwu dla wszystkich wychowanków w zależności od potrzeby. W tych dniach prowadzona była ponadto *Terapia Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne* oraz treningi interpersonalne dla dzieci w wieku szkolnym.
- Plan pracy pedagoga w tym harmonogram zajęć indywidualnych z dziećmi tego wymagającymi wpisanymi z imienia i nazwiska.
- Plan pracy logopedy.

W placówce w ramach planu pracy pedagoga, wdrożony został „*Profilaktyczno-wychowawczy program przeciwdziałania agresji u dzieci*”.

Każde dziecko, na etapie wdrażania go w życie placówki, podczas indywidualnego spotkania z pedagogiem oraz swoim wychowawcą, zapoznawane było z *Regulaminem wychowanka*, który został opracowany w porozumieniu z Samorządem wychowanków²⁰. Regulamin ten określał między innymi *prawo do wyrażania własnych myśli i przekonań dotyczących życia w placówce, światopoglądu, religii oraz własnych poglądów we wszystkich sprawach jego dotyczących. W regulaminie zostało również określone prawo wychowanka do wyrażania swojego zdania oraz w miarę możliwości uwzględniania jego wniosków we wszystkich dotyczących go sprawach oraz informowania go o podejmowanych wobec niego działaniach. Załącznikiem do Regulaminu była Procedura odwoławcza wychowanków od kary.*

Zasady pozytywnej dyscypliny polegające na wzmacnianiu właściwych zachowań były stosowane na podstawie wprowadzonych wymienionych uregulowań wewnętrznych. Zastosowane uregulowania odnoszące się do metod wychowawczych w tym zasad przyznawania kieszonkowego, ocen zachowania w tym wyciągania konsekwencji w przypadku postępowania łamiącego przyjęte zasady nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowania. Informacje na temat ewentualnych nieregulaminowych zachowań dziecka oraz ich konsekwencje opisywane były w kartach pobytu dziecka (dalej karty). Z analizy kart wynika, iż, upomnienia i kary miały charakter indywidualny, eliminujący naruszenie poczucia godności wychowanka.

W budynku DD Dobrawa nie było barier ani ograniczeń. Stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń. W łazienkach zapewniona była intymność poprzez zamknięte kabiny prysznicowe oraz kabiny WC.

Ogłoszony stan epidemii związany z wystąpieniem wirusa Covid-19 spowodował konieczność zabezpieczenia dzieciom wyposażenia umożliwiającego korzystanie z lekcji on-line. Początkowo dzieci korzystały ze stanowisk w sali komputerowej (cztery stanowiska) oraz komputerów wychowawców oraz innych pracowników

²⁰ z 2 stycznia 2019 r. oraz 1 września 2020 r.

Centrum. W kwietniu 2020 r. Stowarzyszenie „Nie daj się” przekazało wychowankom jeden laptop. Następnie 8 lipca oraz 13 sierpnia 2020 r., Dyrektor zakupiła dla wychowanków ze środków świadczenia 500+ łącznie 10 laptopów. W roku szkolnym 2020/2021 każde dziecko korzystało z własnego sprzętu podczas lekcji on-line. Łączy internetowe miały przepustowość 100 Mb/s, dodatkowo sygnał był wzmocniony poprzez zakupione wzmacniacze. Nie stwierdzono problemów technicznych w tym związanych z przepustowością łączy internetowych podczas nauki zdalnej.

(akta kontroli str. 139 -181, 191,1000-1014)

W okresie objętym kontrolą w placówce przebywało łącznie 23 wychowanków²¹. Przebywali oni w placówce od dziewięciu miesięcy do jedenastu lat²². Ośmioro dzieci opuściło placówkę z czego: w 2019 r. trójka dzieci wróciła do domu rodzinnego, jedno zostało skierowane do DPS, w 2020 r. jeden wychowanek usamodzielniał się, jeden był pod tymczasową opieką dziadków, dwójka wróciła do domu rodzinnego.

W placówce w 2019 r. 12 dzieci przebywało dłużej niż dwa lata, w 2020 r. dziewięciu wychowanków, w 2021 – 11 wychowanków.

Dziesięcioro dzieci zgłoszonych zostało do organizatora pieczy zastępczej, z czego: dwójka w 2014 r., czwórka w 2017 r., jedno w 2018 r., jedno w 2019 r., dwójka w 2021 r. Jedna wychowanka na podstawie decyzji lekarza orzecznika ²³ uznającej całkowitą niezdolność do pracy została skierowana do DPS. Na podstawie analizy porównawczej daty przyjęcia dzieci do placówki oraz ich sytuacji prawnej stwierdzono, iż w latach 2019-2021 nie było konieczności składania przez Dyrektora wniosku do właściwego sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej określonego w przepisach art. 100 4a ustawy o pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 100 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej w 2019 r. zgłoszono do ośrodka adopcyjnego piętkę wychowanków (w tym czwórkę rodzeństwa) w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających, jednak w czwartym kwartale 2019 r. zaprzestano działań w tym kierunku z uwagi na brak zgody małoletnich którzy osiągnęli 13 rok życia oraz brak uzasadnienia rozdzielania z nimi młodszego rodzeństwa. Dzieci te nie wyraziły również zgody na umieszczenie w rodzinie zastępczej.

W stosunku do jednego wychowanka, toczyło się postępowanie sądowe z powództwa matki biologicznej o przywrócenie praw rodzicielskich.

Dwóch wychowanków zostało zgłoszonych do organizatora pieczy zastępczej w celu poszukiwania rodziny w 2014 r., nie udało się jednak takiej znaleźć do czasu zakończenia czynności kontrolnych.

Pozostali wychowankowie nie zostali zgłoszeni do ośrodka adopcyjnego ani do organizatora pieczy zastępczej z uwagi na brak zgody małoletnich, którzy ukończyli 13 rok życia oraz braku podstaw rozdzielania ich z młodszym rodzeństwem, co było zgodne z obowiązującymi przepisami.

(akta kontroli str. 284-286)

²¹ Stan liczbowy wychowanków nigdy nie przekraczał 14 osób jednocześnie, za wyjątkiem 2021 r. o czym szerzej opisano w pierwszym obszarze.

²² Uwzględniono okresy przebywania dzieci również w innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

²³ z dnia 11 czerwca 2021 nr akt 035179243

2.3.

Działania jednostki kontrolowanej nie ograniczały się jedynie do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych wychowanków. Prowadzony był szereg zajęć kompensacyjno-wyrównawczych, terapii i innych zajęć organizowanych w sposób ciągły przez specjalistów zatrudnionych w Centrum. Ponadto wychowawcy pomagali dzieciom w nauce i zadaniach domowych. Dzieci, jeśli takie były zalecenia, były dowożone na terapie w jednostkach zewnętrznych.

W latach 2019-2021, w DD Dobrawa zatrudnionych było od siedmiu do dziewięciu wychowawców (niejednocześnie) w tym starsza opiekunka dziecięca. W okresie objętym kontrolą troje pracowników zaprzestało świadczenia pracy w DD Dobrawa, na ich miejsce zatrudniono trzy osoby²⁴. Na dzień zakończenia czynności kontrolnych w placówce pracowało siedmiu wychowawców zatrudnionych na pełny wymiar czasu pracy w oparciu o umowę o pracę. Poza ww. przypadkami, nie było fluktuacji pracowników w okresie objętym kontrolą. Pracownicy nie świadczyli ponadto pracy w pozostałych placówkach zlokalizowanych w budynku. Jedna osoba była zatrudniona na zastępstwo wychowawcy zatrudnionego w Domu dla Dzieci Mieszko, a faktycznie świadczyła pracę w DD Dobrawa. Dyrektor wyjaśniła, iż w związku z potrzebą wzmocnienia opieki nad wychowankami DD Dobrawa, w tym pomoc w nauczaniu zdalnym, Dyrektor po uzyskaniu ustnej, potwierdzonej pisemnie zgody pracownicy, polecił jej wykonywanie obowiązków wychowawcy w DD Dobrawa.

Stosownie do przepisu § 16 ust. 1 Rozporządzenia, żaden wychowawca nie kierował procesem wychowawczym więcej niż pięciorga dzieci.

Z analizy list obecności, grafików zrealizowanych dyżurów wynika, iż podczas zajęć opiekuńczo-wychowawczych, pod opieką jednego wychowawcy nie przebywało powyżej 14 dzieci, co było zgodne z przepisem § 10 ust. 2 Rozporządzenia o pieczy instytucjonalnej. Podobnie sytuacja wyglądała nocą. Analiza wykazu dyżurów wychowawców, liczby dzieci będących pod opieką jednego wychowawcy jak również harmonogram pracy specjalistów wskazywały, iż wszystkie dzieci miały zaspokojone swoje potrzeby w niezbędnym zakresie, nie było ponadto przerw w sprawowaniu nad nimi opieki.

Z list obecności na zajęciach prowadzonych przez pedagoga oraz psychologa (zatrudnionych w Centrum) wynika, że najczęściej zajęcia miały charakter indywidualny, natomiast w przypadku zajęć grupowych, liczba dzieci nie przekraczała sześciu. Zatrudnieni w Centrum psycholog, pedagog oraz współpracujący z DD Dobrawa logopeda prowadzili zajęcia grupowe oraz indywidualne w oparciu o przedkładane plany pracy na dany rok szkolny (2018/2019, 2019/2020, 2020/2021), w których wychowankowie w zależności od indywidualnych potrzeb, wymieniani byli z imienia i nazwiska. Psycholog oraz pedagog wykonywali pracę w oparciu o harmonogramy, w których określano dzień i godzinę pracy indywidualnej lub grupowej z wychowankami (wskazanymi z imienia i nazwiska) oraz określonych w każdym tygodniu godzin pracy w trakcie, których każdy wychowanek wg swoich potrzeb mógł skorzystać.

Liczba zatrudnionych w DD Dobrawa wychowawców, zatrudnionych w Centrum specjalistów (pedagog/psycholog) oraz ich wymiar czasu pracy (pełny etat) pozwalały na uzyskanie realnej pomocy przez każdego z wychowanków.

(akta kontroli str.136-142, 178-181)

²⁴ Jeden z wychowawców zakończył pracę w placówce w 2019 r., starsza opiekunka dziecięca oraz wychowawca w 2020 r. Na ich miejsce zostało zatrudnionych trzech pracowników na stanowiskach młodszych wychowawców odpowiednio w roku 2019, 2020 oraz początkiem 2021 r.

2.4.

W aktach każdego z 12 dzieci poddanych próbie kontrolnej znajdowały się karty pobytu dziecka, karty udziału w zajęciach prowadzonych przez specjalistów na miejscu (pedagog, psycholog, logopeda), w których również odnotowywano udział dziecka w zajęciach i terapii organizowanej przez placówkę zewnętrzną. Zarówno psycholog jak również pedagog w sposób usystematyzowany dokumentowali efekty pracy z dziećmi, gromadząc wyniki testów, badań w indywidualnych teczkach personalnych (karty udziału w zajęciach).

Stosownie do przepisu § 17 ust 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej, prowadzone karty pobytu dziecka zawierały zapisy dot. relacji dziecka z bliskimi i z otoczeniem, opis funkcjonowania dziecka w placówce i poza nią, opis kontaktów DD Dobrawa ze szkołą (przedszkolem) oraz postępów (problemów) w nauce, opis stopnia rozwoju dziecka w zakresie stanu emocjonalnego oraz stopnia usamodzielnienia, informacje o podawanych lekach, stanie zdrowia fizycznego i psychicznego (w tym pobyt w szpitalu), opis znaczących dla dziecka wydarzeń oraz jego szczególnych potrzeb, opis przebiegu kontaktów z organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w tym z asystentem rodziny jeśli był przydzielony. Karty były wypełniane na bieżąco w zależności od potrzeb nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie lub częściej np. w sytuacji wystąpienia znaczących wydarzeń lub problemów (np. udział w imprezach, zabawach, problemy w nauce i informacje o nadrabianiu zaległości, urlopowanie dzieci do domu rodzinnego lub wizyty najbliższych w placówce).

DD Dobrawa prowadził również książkę ewidencji wychowanków. Była ona prowadzona w formie tabeli zawierającej imię i nazwisko dziecka, datę i miejsce urodzenia dziecka, adres ostatniego miejsca zamieszkania dziecka, adres zamieszkania rodziców dziecka lub jego prawnych opiekunów (w przypadku braku takiej wiedzy – ostatni znany adres).

Specjaliści zatrudnieni w Centrum – psycholog oraz pedagog prowadzili karty prowadzonych zajęć oraz rokrocznie przygotowywali plany zajęć, jakie miały być przeprowadzane w roku szkolnym. Karty prowadzonych zajęć prowadził również logopeda, który prowadził zajęcia dla wychowanków na miejscu, w zależności od potrzeb oraz w oparciu o plan na dany rok szkolny. Plany były opracowywane tematycznie, do każdego rodzaju zajęć byli przypisywani wychowankowie, którzy takich zajęć wymagali. Tematyka zajęć miała charakter kompensacyjno-wyrównawczy. Miały one za zadanie: poprawiać zakres słownictwa, relacji w grupie, oraz przeciwdziałać agresji rówieśniczej. Prowadzono również zajęcia relaksacyjne oraz ruchowe. Wszystkie zajęcia były wpisane w harmonogramy i odbywały się systematycznie.

Oprócz tych dokumentów prowadzone były dla każdego dziecka karty udziału w zajęciach specjalistycznych, w których można było odszukać informacje o udziale danego dziecka w prowadzonych zajęciach. Z ich analizy wynika, iż każdy z badanej próby wychowanków uczestniczył w spotkaniach indywidualnych z pedagogiem lub psychologiem oraz w zajęciach wynikających z osobistych potrzeb.

Teczki pracy psychologa oraz pedagoga z każdym dzieckiem zawierały wypełnione przez dane dziecko testy badające poszczególne kompetencje lub informacje o badaniach psychologicznych, odbytych rozmowach. Zostały one przedłożone na potrzeby kontroli, jako arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych. W każdej tezcze 12 dzieci zarówno pedagoga jak również psychologa znajdowała się dokumentacja regularnie wykonywanych badań (raz na pół roku, lub w zależności od potrzeb częściej). W kartotekach dzieci znajdowały się

dokumenty powstałe podczas pracy z dzieckiem (testy, rysunki itp.). Podsumowania wyników badań i pracy były przedkładane Zespołowi ds. oceny okresowej. Zdaniem NIK, w placówce nie prowadzono arkuszy badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych, o których mowa w przepisie § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej. Szerszy opis został zawarty w sekcji stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 284-301, 330-337, 368-391, 432-436, 463-468, 504-508, 531-534, 579-583, 621-623, 676-704, 736-746 775-796, 1108-1116)

2.5.

Przy DD Dobrawa działał Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka (dalej Zespół). Posiedzenia Zespołu odbywały się raz na pół roku lub częściej, jeśli istniała taka potrzeba (np. przyjęcie nowego wychowanka). W skład zespołu każdorazowo wchodził: Dyrektor, zatrudnieni w Centrum pedagog, pracownik socjalny oraz psycholog, wychowawcy, przedstawiciel organizatora pieczy zastępczej, przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej, przedstawiciele ośrodka adopcyjnego, (jeśli dziecko było kwalifikowane do adopcji), przedstawiciel właściwego sądu rejonowego, przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie, pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej oraz rodzice dziecka (každorazowo zapraszano wszystkich rodziców, którzy nie byli pozbawieni praw rodzicielskich) o ile się stawili. Skład Zespołu spełniał warunki określone w przepisie art. 137 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. Po dokonaniu oceny sytuacji, po każdym posiedzeniu Zespół formułował opinię w zakresie zasadności pobytu dziecka w placówce. Przedkładał również do właściwego Sądu Rodzinnego informacje na temat dziecka wraz z wnioskiem, co do jego dalszego pobytu w placówce.

Dokumentacja przedkładana na potrzeby prac Zespołu, zawierała opis aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka, wraz z informacjami pracowników socjalnych MOPS oraz ustaleń dokonanych przez pracowników DD Dobrawa, stanu zdrowia dziecka, podjętego leczenia wraz z jego opisem oraz potrzebami z tym związanymi. Znajdowały się tam również informacje dotyczące efektów pracy z dzieckiem, jego postępy oraz wskazania co do dalszej kontynuacji pracy w dotychczasowej formie lub też jej modyfikacji i niezbędnej modyfikacji Planu pomocy w tym zakresie. W dokumentach będących przedmiotem oceny Zespołu znajdowały się również informacje dot. aktualnej sytuacji prawnej dziecka celem oceny przez Zespół potrzeby podjęcia dalszych działań tj. zmiany zarządzeń opiekuńczych, zgłoszenie do organizatora pieczy zastępczej, usamodzielnienia, powrotu do rodziny biologicznej lub skierowania do DPS.

Zespołowi była również przedkładana informacja w zakresie postępów dot. poszukiwania rodziny zastępczej.

Dokonywane przez Zespół oceny sytuacji dziecka były ukierunkowane na ustalanie aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka, analizę stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną; modyfikację planów pomocy dziecku, monitorowanie procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie, ocenę stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb, możliwości powrotu dziecka do rodziny lub umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej, informowanie sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, przepisów ustawy o działalności leczniczej lub o pomocy społecznej, dokonywane były w sposób rzetelny i zgodny z przepisem art. 136 ustawy o pieczy zastępczej.

W protokołach z posiedzeń Zespołu znajdowały się również informacje w zakresie wysłuchania dziecka, gdzie każdorazowo zadawano dziecku następujące pytania:

- *Jak czujesz się w placówce?*
- *Czy placówka zaspokaja Twoje potrzeby – w zakresie nauki, wypoczynku, opieki zdrowotnej, żywienia, ubrania?*
- *Jak oceniasz relacje z rówieśnikami, wychowawcami, rodzicami?*
- *Czy chciałbyś pójść do rodziny zastępczej/adopcyjnej?*

Dzieci podpisywały się własnoręcznie pod odpowiedziami na zadane pytania.

W okresie objętym kontrolą omówione wyżej oceny przez Zespół zostały przeprowadzone: 22 maja 2019 r., 20 listopada 2019 r., 20 maja 2020 r., 26 stycznia 2021 r. oraz 27 maja 2021 r. Posiedzenie Zespołu, które odbyło się 26 stycznia 2021 r. było pierwotnie zaplanowane na listopad 2020 r. Dyrektor dokonała samodzielnej decyzji dot. przeniesienia posiedzenia Zespołu z listopada 2020 na styczeń 2021 r. Tym samym, minimalny termin dokonywania oceny przez Zespół nie rzadziej, niż co pół roku został przekroczony, co stanowiło naruszenie przepisu art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej oraz przepisu art. 15 zzzzzk specustawy. Szerszy opis został zawarty w sekcji stwierdzonych nieprawidłowości.

Wszystkie protokoły z oceny okresowej w okresie objętym badaniem kontrolnym były podpisane przez członków Zespołu, uczestniczących w posiedzeniach.

(akta kontroli str. 823-999)

2.6.

Zgodnie z art. 139 a ustawy o pieczy zastępczej, Zespół sporządzał również opinie dotyczące stanu kontaktów z rodziną, przygotowania do zgłoszenia do rodziny zastępczej lub ośrodka adopcyjnego lub zasadności pozostania w placówce na podstawie analizy materiału przedłożonego przez placówkę, o którym wyżej mowa.

(akta kontroli str.822-999)

2.7.

Każde dziecko w pierwszych dniach po przyjęciu do DD Dobrawa, odbywało rozmowę z pedagogiem oraz wychowawcą, który miał sprawować bezpośrednią opiekę nad dzieckiem w czasie jego pobytu w placówce. Podczas odbytych spotkań i rozmów, dziecko zapoznawane było z przysługującymi mu prawami i obowiązkami oraz zasadami funkcjonowania domu²⁵.

Opis stanu faktycznego dotyczący wdrażania dzieci w zasady postępowania w obliczu zagrożenia zakażeniem Covid-19 zostały opisane w obszarze trzecim.

(akta kontroli str.136-151)

2.8.

W latach 2019-2021, DD Dobrawa podjął działania reintegracyjne wobec szóstki dzieci, których rodzice podjęli współpracę z placówką i MOPS. W 2019 r. i w 2020 r. odpowiednio troje i troje dzieci powróciło do rodzin biologicznych. Wychowankowie ci przebywali w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej od 3 do 6 lat. Działania reintegracyjne polegały na podejmowaniu rozmów z rodzicami, których celem było motywowanie ich do zmiany stylu życia, walki z chorobą alkoholową oraz uzależnieniem od narkotyków. Pracownik socjalny wizytował miejsca zamieszkania rodziców, celem zweryfikowania stanu i warunków tam panujących pod względem możliwości zamieszkania przez dzieci. Podejmowano również działania ukierunkowane na wyjście rodziców z problemów finansowych, jak również w jednym przypadku udzielono pomocy matce w uzyskaniu mieszkania komunalnego. Rodzice, którzy wyrażali chęć powrotu dziecka do domu

²⁵ Regulamin wychowanka

i podejmowali kroki zmierzające do poprawy sytuacji zdrowotnej i życiowej, podpisywali kontrakt socjalny. W dokumencie tym planowano konkretne działania niezbędne do zrealizowania, aby dziecko mogło wrócić do domu rodzinnego. We wszystkich przypadkach głównym działaniem było znalezienie pracy oraz terapia mająca za zadanie walkę z uzależnieniem alkoholowym opiekunów.

W każdym przypadku, na wstępnym etapie pobytu dziecka w placówce, analizowano możliwości jego powrotu do rodziny biologicznej, co zostało ujęte w Diagnostach i Planach. Na tej podstawie, dokonywano prób kontaktów z rodzicami, współpracowano z pracownikami socjalnymi MOPS. W wyniku tych prac, w przypadku piątki wychowanków, oceniono, iż rodzice są niewydolni wychowawczo, nie interesują się dzieckiem lub nie potrafią podjąć działań umożliwiających im przejęcie opieki nad swoimi dziećmi. Jeden z wychowanków był pełną sierotą.

Spośród grupy 23 dzieci, które przez różny czas w okresie objętym kontrolą przebywały w DD Dobrawa: jeden wychowanek przebywa w DPS, jeden został skierowany do DPS, jeden usamodzielniał się, szóstka wróciła do rodzin biologicznych (w tym jedno pod tymczasową opieką dziadków), dwójka dzieci wróciła do DD Dobrawa w wyniku samorozwiązania się rodziny zastępczej.

W okresie objętym kontrolą pracownicy DD Dobrawa nie uczestniczyli w szkoleniach czy też studiach podyplomowych dotyczących reintegracji.

(akta kontroli str.284-285, 1015-1094, 1173-1262)

2.9.

W okresie objętym kontrolą, dwoje wychowanków spełniało kryterium wiekowe umożliwiające rozpoczęcie działań usamodzielniających. Jedna z wychowanek²⁶ osiągnęła pełnoletność i kontynuowała naukę w zespole szkół specjalnych, jednak ze względu na brak rokowania, co do możliwości podjęcia samodzielnej egzystencji, na podstawie orzeczenia została skierowana do umieszczenia w placówce DPS w sierpniu 2021 r.

Drugi wychowanek DD Dobrawa usamodzielniał się. Na tę okoliczność sporządzono Indywidualny Program Usamodzielniania i wyznaczono opiekuna usamodzielniania. Wychowanek, 14 miesięcy przed osiągnięciem pełnoletności złożył oświadczenie w sprawie opiekuna usamodzielniającego, którego następnie zaakceptowała Dyrektor placówki. Ponad miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności został sporządzony Indywidualny Program Usamodzielniania, w którym zawarto informacje określone w art. 145 ust. 1 o pieczy zastępczej tj. zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielniania oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia. W programie tym zaplanowano pomoc w kontynuowaniu nauki, otrzymanie mieszkania, zaplanowano złożenie wniosku o pomoc na usamodzielnienie, wsparcie w zakresie utrzymania więzi rodzinnych z matką i rodzeństwem. Wychowanek opuścił placówkę 1 maja 2020 r.

Placówka w latach 2016-2017 podejmowała działania mające na celu aktywizację wychowanków, którzy w przyszłości będą się usamodzielniać, zaznajamiając ich z funkcjonowaniem instytucji których znajomość będzie niezbędna w życiu poza placówką takimi jak: Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Miasta, PGNiG, PGE, Urząd Marszałkowski oraz MOPS. Wychowankowie podczas wizyty w MOPS, zostali

²⁶ Wychowanka w wieku 23 lat, do zakończenia czynności kontrolnych przebywała w placówce. Orzeczenie o niepełnosprawności - zdiagnozowane upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, FAZ

zapoznani z możliwością uzyskania mieszkań chronionych, mieli również możliwość ich oglądnięcia. Ponadto zostali wdrożeni we wszystkie zasady dot. procesu usamodzielniania.

Wychowankowie zostali również odwiedzeni przez doradcę zawodowego. Zostali przeszkoleni w metodach autoprezentacji, aktywnego poszukiwania pracy oraz sporządzania CV i listu motywacyjnego. Placówka zapewniła wychowankom możliwość odwiedzenia punktu informacyjnego EURES, gdzie zostali poinformowani o roli programu w zakresie pomocy w poszukiwaniu pracy osobom przed ukończeniem 35 r. życia w 28 krajach Unii Europejskiej.

(akta kontroli str. 284-285, 1118-1125)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieuwzględnianie w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielniania, pomimo iż § 14 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia o pieczy instytucjonalnej wymaga zawarcia takich wskazań.

Dyrektor wyjaśniła, iż przygotowanie dziecka do dorosłego życia rozpoczyna się w chwili przyjęcia wychowanka do placówki, poprzez między innymi rozwijanie zainteresowań dziecka, przygotowanie do pełnienia ról społecznych, wzmacnianie mocnych stron czy też kształtowanie nawyków higieniczno – porządkowych. Podała ponadto, iż wskazania zawarte w diagnozach, stanowiły podstawę do pracy z dzieckiem adekwatną do poziomu jego rozwoju, co zdaniem kierownika jednostki kontrolowanej było elementem jego usamodzielniania. Dyrektor wyjaśniła, iż szersze działania związane z usamodzielnianiem były podejmowane w stosunku do starszych dzieci i były zawarte w Programie Usamodzielniania.

NIK podziela stanowisko Dyrektora, iż wychowankowie przebywający w placówce byli zbyt młodzi²⁷ by odnosić się do procesu usamodzielniania, o którym mowa w dziale IV ustawy o pieczy zastępczej. Niemniej jednak ze względu na treść cytowanego przepisu, wskazówki takie lub informacja o braku możliwości ich sformułowania na obecnym etapie rozwoju dziecka – powinny być zawarte w treści diagnozy.

2. Sporządzanie planów pomocy przed opracowaniem diagnoz psychofizycznych, co naruszało przepis § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

Dyrektor wyjaśniła, iż przyczyną takiego działania był fakt, iż *Plany pomocy dziecku wychowawca przygotowuje na podstawie obserwacji dziecka, analizy zgromadzonych w czasie przyjęcia dziecka dokumentów a także konsultacji ze specjalistami – psycholog, pedagog - zatrudnionymi w Centrum. Specjaliści opracowują diagnozę jednocześnie konsultując z wychowawcą zachowanie dziecka, jego potrzeby, mocne i słabe strony.* Podała ponadto, iż *obydwa dokumenty są przygotowywane w tym samym czasie.*

Z analizy porównawczej Diagnoz oraz Planów wynika, iż oba dokumenty były zbieżne w zakresie potrzeby podjęcia wskazanych w diagnozie działań i pracy z dzieckiem.

Stosownie do treści § 15 ust. 1, rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej, plan pomocy dziecku powinien być opracowany niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej.

²⁷ Wychowankowie w momencie sporządzania diagnozy mieli od 3 (najmłodsze dziecko) do 14 lat (najstarsze dziecko).

Zgodnie z postanowieniami cyt. rozporządzenia diagnoza i plan są różnymi dokumentami, sporządzanymi w określonej kolejności przez różne osoby. Z tych względów przyjęta w DD Dobrawa praktyka nie była w pełni zgodna z trybem opracowywania tych dokumentów określonym w rozporządzeniu.

W ocenie NIK udział wychowawcy w procesie opracowania diagnozy stanowił dobrą praktykę, gdyż rzetelne przygotowanie niektórych z jej elementów wymaga długotrwałej obserwacji zachowania wychowanka.

3. W jednostce nie były prowadzone arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych, pomimo iż obowiązek taki wynikał z przepisu § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

Dyrektor wyjaśniła, iż *badania i diagnozy zarówno psychologiczne, jak i pedagogiczne dokonywane były metodą studium przypadku, w ramach, którego według potrzeb wykorzystuje się techniki takie jak: wywiad z osobą lub osobami bliskimi, testy, kwestionariusze, obserwacje, testy projekcyjne, które są analizowane jakościowo i ilościowo. Ich celem był dokładny opis i diagnoza uwzględniająca (...) rozwój dziecka, jego mocne strony, pracę z nim, relacje z osobami dla niego ważnymi.* Dyrektor wskazała ponadto, iż *wyniki (...) metod i technik badawczych były umieszczane przez psychologa i pedagoga w indywidualnych teczkach dzieci oraz zapisywane w kartach udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych, nazywanych imieniem i nazwiskiem wychowanka a nienazywanych „arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych”.*

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela tego stanowiska. Karty udziału wychowanków w zajęciach specjalistycznych spełniają wymogi przepisu § 17 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej. W aktach znajdowały się karty udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych zawierających następujące dane: imię i nazwisko, data i godzina, rodzaj zajęć, przebieg zajęć, uwagi i podpis pedagoga, psychologa, logopedy lub wpis opiekuna informujący o udziale dziecka w terapii prowadzonej przez placówkę zewnętrzną. Dokumenty te miały charakter fakultatywny i obowiązek ich prowadzenia był uzależniony od tego czy dziecko takich zajęć wymagało. Zarówno Diagnozy rozwoju psychofizycznego jak również Plany pomocy zawierały zapisy dot. potrzeby prowadzenia różnego rodzaju zajęć specjalistycznych, których charakter był uzależniony od potrzeb rozwojowych dziecka. Stąd też jednostka kontrolowana wypełniała obowiązki wynikające z ww. przepisu.

Karty udziału dzieci w zajęciach nie są tożsame z arkuszami badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych o których mowa w § 17 ust. 1 pkt. 4 cyt. rozporządzenia.

W trakcie prowadzonej kontroli, Dyrektor wyjaśniła, iż ma zamiar wprowadzić nowy dokument o nazwie Arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych, którego wzór przedłożyła wraz z wyjaśnieniami.

4. Zawieszenie przez Dyrektora Centrum procesu dokonywania oceny wychowanków, pomimo iż przepis art. 15zzzzzk specustawy, daje takie uprawnienie właściwemu miejscowo staroście. Dyrektor wyjaśniła, iż podjęła taką decyzję w związku z panującą sytuacją epidemiczną wywołaną wirusem Covid-19, wprowadzeniem przepisów specustawy oraz wysoką absencją kadry będącej w składzie Zespołu.

(akta kontroli str.498-646, 1107-1108, 1173-1262)

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka opiekuńczo – wychowawcza w sposób prawidłowy realizowała działania opiekuńczo-wychowawcze. W sposób rzetelny sporządzała diagnozy stanu psychofizycznego dziecka.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na sporządzaniu planów pomocy dziecku w terminie poprzedzającym sporządzenie diagnozy oraz nieuwzględnianiu w diagnozie wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

Liczba dzieci pozostających pod opieką wychowawców odpowiadała potrzebom dzieci, jak również rodzajowi prowadzonych zajęć i nie przekraczała liczby 14. Zajęcia prowadzone przez pedagoga, psychologa i logopedę miały charakter pracy indywidualnej. W przypadku pracy grupowej, liczba uczestniczących wychowanków nie przekraczała 6. Wychowawcy nie kierowali procesem wychowawczym więcej niż pięciorga dzieci jednocześnie. Opieka nad dziećmi w placówce miała charakter zindywidualizowany. Dla każdego dziecka prowadzona była karta pobytu oraz karta zajęć prowadzonych przez specjalistów. Ewidencja wychowanków prowadzona była prawidłowo.

Placówka nie sporządzała arkuszy badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych dziecka, co naruszało § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

W sposób zgodny z obowiązującymi przepisami realizował swoje zadania Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Ocena dokonywana była raz na pół roku.

W jednym przypadku Dyrektor przełożyła posiedzenie o dwa miesiące, co było spowodowane panującą wówczas sytuacją epidemiczną Covid-19, oraz absencją pracowników placówki i członków Zespołu.

Działanie to było usprawiedliwione okolicznościami, z tym że zgodnie z przepisem art. 15 zzzzzk specustawy zawieszenie dokonywania ocen przez Zespół leżało w kompetencji właściwego miejscowo starosty.

Wszystkie dzieci były świadome przysługujących im praw, jak również spoczywających na nich obowiązków. System kar i nagród był przedmiotem opiniowania samorządu wychowanków.

W uzasadnionych przypadkach jednostka podejmowała działania reintegracyjne lub przysposabiające do umieszczenia w rodzinie zastępczej. Dzieci, które przekroczyły 13 rok życia zadeklarowały jednak brak zgody na takie rozwiązanie, w związku z czym zrezygnowano ze starań w tym zakresie również w stosunku do ich młodszego rodzeństwa, co należy uznać za przyczynę przedłużającego się pobytu dzieci w placówce.

NIK pozytywnie ocenia proces usamodzielnienia realizowany w jednostce. Proces wyboru opiekuna usamodzielniającego jak również przygotowanie i realizacja Indywidualnego programu usamodzielniania nie budziły zastrzeżeń.

OBSZAR

3. Działania w domach dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19

3.1

Opis stanu faktycznego

Jednostka kontrolowana wykonywała swoje zadania w okresie pandemii w oparciu o *procedurę postępowania z wychowankiem, u którego zachodzi podejrzenie zakażenia wirusem SARS-COV2* z 16 marca 2020 r. Dokument ten określał zasady

izolowania dziecka, u którego wystąpiły objawy infekcji układu oddechowego (gorączka, kaszel, duszność) oraz, które miało możliwość bliskiego kontaktu z osobą, u której stwierdzono zakażenie Covid-19. Wskazywał ponadto miejsce izolacji, jak również wychowawców, którzy mieli za zadanie przejąć opiekę nad chorym wychowankiem. Pielęgniarka koordynująca, zgodnie z przyjętą procedurą, miała za zadanie podejmować dalsze niezbędne czynności. W przypadku nieobecności pielęgniarki, wychowawca sprawujący opiekę nad dzieckiem miał kontaktować się właściwymi służbami i stosować się do ich zaleceń. W dniu 9 kwietnia 2020 r., Dyrektor wydała Zarządzenie²⁸ zmieniające godziny pracy dostosowując je do potrzeb funkcjonowania placówki. Wprowadzono dwuzmianowy system pracy, pierwsza zmiana w godz. 7-15 oraz druga zmiana w godz. 12 – 20. Pierwszego września 2020 r. wdrożono *Zasady bezpiecznego zachowania w czasie trwania epidemii* (dalej *Zasady*) obowiązujące pracowników DD Dobrawa oraz Centrum Administracyjnego. Wprowadzono obowiązek pomiaru temperatury ciała. W przypadku, gdy przekraczała ona 37,5 stopni C pracownik miał zakaz wstępu na teren placówki oraz obowiązek powiadomienia o tym fakcie koordynatora placówki. Podobne działania miał podejmować pracownik w przypadku złego samopoczucia oraz wystąpienia gorączki lub kaszlu. *Zasady* określały również dostępność oraz obowiązek korzystania, przez pracowników pełniących dyżur, z maseczek oraz przyłbic. Dokument wprowadzał obowiązek dezynfekcji rąk oraz powierzchni dotykowych. Określono również sposób postępowania w sytuacjach, gdy pracownik miał kontakt z osobą podejrzaną o koronawirusa lub też z osobą zarażoną. Jednocześnie tego samego dnia wdrożono *Zasady dla osób z zewnątrz przychodzących na teren placówki*, w tym obowiązek zakrycia ust i nosa, dezynfekcji rąk oraz zakaz wejścia na teren placówki, gdy temperatura osoby odwiedzającej przekroczyłaby 37,5 stopni C.

W dniu 16 października 2020 r. Dyrektor, w związku z pismem Sekretarza Miasta Rzeszowa z 15 października 2020 w sprawie *zakażeń koronawirusem*, wprowadziła bezwzględny nakaz: dezynfekcji dłoni i powierzchni w DD Dobrawa, zakrywania ust i nosa w przypadku przebywania w pomieszczeniu więcej niż jednej osoby, przestrzegania dystansu fizycznego pomiędzy pracownikami oraz unikania w miarę możliwości przemieszczania się po budynku.

Wszystkie te zasady były stosowane. Dzieci były informowane przez wychowawców na bieżąco o konieczności ograniczenia aktywności poza terenem placówki. Były one otoczone opieką psychologa i pedagoga. Organizowano z dziećmi rozmowy indywidualne oraz spotkania grupowe, w trakcie których przybliżano dzieciom specyfikę funkcjonowania w trakcie trwającej epidemii. Tłumaczono wychowankom: co to jest Covid-19, w jaki sposób można się zarazić i zapobiegać zakażeniu, dlaczego nie mogą spotkać się z najbliższymi oraz dlaczego nie mogą opuszczać placówki. Podczas pracy z pedagogiem związanej z przyswojeniem wiedzy o Covid-19 dzieci wspólnie opracowały i wykonały plakat informacyjny na temat zasad, jakie powinno się stosować w trakcie zagrożenia epidemiologicznego Covid-19.

Na dzień 22 lipca 2021 r. w budynku nadal były zamontowane dozowniki z płynem dezynfekującym. Przy wejściu do budynku zorganizowane było miejsce pomiaru temperatury ciała oraz dokumentowania tego faktu. Wszyscy pracownicy oraz wychowankowie zapewnione mieli środki ochrony osobistej.

W trakcie trwania pandemii Covid-19, nie były do placówki kierowane żadne dzieci, które wcześniej przebywały w MOS lub MOW w związku z ich zamykaniem.

²⁸ Nr 3/2020

Przyjęto jedynie rodzeństwo (dwóch chłopców) w lutym 2021 r. Przed przyjęciem do placówki dzieci miały przeprowadzone testy na obecność Covid-19 – obydwa z wynikiem negatywnym.

W okresie objętym kontrolą nie odnotowano żadnego przypadku zakażenia COVID-19 wśród wychowawców oraz dzieci.

(akta kontroli str.136-142, 208-250)

3.2

Placówka na bieżąco stosowała wytyczne kierowane przez Wojewodę Podkarpackiego oraz Państwową Inspekcję Sanitarną.

Zgodnie z wytycznymi Wojewody Podkarpackiego z 13 marca 2020 r.²⁹, odstąpiono od możliwości odwiedzin wychowanków oraz urlopowania do domów rodzinnych. Odwołano wszystkie zajęcia dodatkowe realizowane poza DD Dobrawa.

Bliscy wychowanków zostali o tym fakcie telefonicznie poinformowani. Dzieci miały możliwość kontaktowania się z najbliższymi telefonicznie oraz za pośrednictwem portali społecznościowych.

Dyrektor wyjaśniła, iż od 23 czerwca 2020 r., decyzją dyrektora oraz w związku z pismem Wojewody Podkarpackiego³⁰ w sprawie złagodzenia obostrzeń, przywrócono możliwość spotkań wychowanków z rodzicami. Odbływały się one dwa razy w tygodniu przy zachowaniu sanitarnych zasad bezpieczeństwa.

Jednostka kontrolowana stosowała się ponadto do zaleceń Państwowej Inspekcji Sanitarnej, opracowanych wspólnie z Ministerstwem Zdrowia, Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej oraz Rzecznikiem Praw Dziecka, przekazanych 1 czerwca 2020 r. Wskazano w nich możliwości zapobiegania szerezeniu się koronawirusa dotyczących w szczególności postępowania w chwili przyjęcia nowych wychowanków, kontaktów z bliskimi oraz urlopowania wychowanków do środowiska rodzinnego. Ponadto na bieżąco monitorowano aktualne informacje z wytycznymi dotyczącymi postępowania w trakcie zagrożenia epidemiologicznego. Pracownicy byli zapoznawani z obowiązującymi wytycznymi. Stosowano reżim sanitarny.

(akta kontroli str. 136-142, 208-250)

3.3.

W lipcu 2020 r. Centrum Administracyjne, przystąpiło do realizacji projektu *Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii Covid-19*. W ramach projektu zakupiono środki ochrony indywidualnej dla wychowanków trzech placówek – (42 wychowanków). Zakupiono 420 maseczek, 2100 rękawiczek oraz 42 litry środków dezynfekujących. Na ten cel DD Dobrawa otrzymała środki finansowe w wysokości 3 570 zł, wydatkowano 2 940,26 zł. Jednostka kontrolowana nie wnioskowała o zakup komputerów i laptopów, gdyż w momencie wdrażania projektu dysponowała adekwatną do potrzeb ilością sprzętu IT.

W pierwszym kwartale 2020 r. wychowankowie DD Dobrawa mieli ograniczone możliwości korzystania ze sprzętu komputerowego niezbędnego do realizacji zdalnego nauczania. Do dyspozycji mieli cztery komputery znajdujące się w pracowni komputerowej. Aby poprawić komfort nauki, dzieci uczyły się korzystając dodatkowo z trzech komputerów pracowników Centrum Administracyjnego.

²⁹ S-I.940.3.9.2020.JCW

³⁰ S-I.633.168.2020.BB

W drugim kwartale 2020 r. Stowarzyszenie „Nie Daj Się” działające przy Centrum Administracyjnym zapewniło dzieciom słuchawki do komputerów oraz laptop.

Dzieci uczęszczające do Zespołu Szkół Specjalnych UNICEF w Rzeszowie nie korzystały z form zdalnego nauczania. Materiały były przez szkołę przesyłane drogą mailową, następnie były drukowane przez pracowników.

(akta kontroli str. 191, 193-207)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej Covid 19, wprowadzone zostały procedury określające sposób postępowania i funkcjonowania w czasie stanu epidemii, wprowadzono zmianowy system pracy, stosowano zalecenia, wytyczne i wskazówki związane z postępowaniem otrzymane od innych podmiotów. Placówka podjęła również działania związane z wyposażeniem dzieci w sprzęt niezbędny do uczestnictwa w zajęciach on-line. Wykorzystane na ten cel zostały środki otrzymane w ramach programu 500 plus, co miało miejsce przed wprowadzeniem projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii Covid-19”. W ramach tego projektu zakupiono potrzebne środki ochrony osobistej.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Podjęcie działań mających na celu uwidocznienie w księgach wieczystych trwałego zarządu w odniesieniu do w lokalu w którym funkcjonuje DD Dobrawa.
2. Uwzględnianie w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia, o których mowa w § 14 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.
3. Opracowywanie planów pomocy dziecku po sporządzeniu diagnoz psychofizycznych.
4. Sporządzanie arkuszy badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 30 listopada 2021 r.

Kontroler
Magdalena Grabowska
główny specjalista k. p.

Magdalena Grabowska
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor

[Signature]
DYREKTOR
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Rzeszowie (2)
Wiesław Motyka

